

Таким чином, дослідження схильності працівників підприємства ТЗоВ "Язъм" до запровадження превентивної стратегії ЧВ, виконане з використанням Q-методу, показало, що респонденти відчувають потребу і готові до впровадження превентивної стратегії чистішого виробництва.

Разом із тим очевидні дві протилежні суспільні думки щодо необхідності екологізації, нерозуміння обмеженості реактивних підходів до контролю забруднень за допомогою очисних споруд і виграшу від запровадження превентивних стратегій. Це вказує на потребу адекватного і повного інформування населення, насамперед бізнесу, про екологічні наслідки економічної діяльності, необхідність зміни макроекономічного та інституційного середовища.

Література

1. Загвойська Л. Превентивні стратегії економічного зростання / Л. Загвойська // *Стратегія забезпечення сталого розвитку України: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (травень 2008 р., Київ). Т. 1.* – К.: НАН України, РВПС України, 2008. – С. 73–78.
2. UNEP. *Cleaner Production Worldwide.* – Paris: UNEP Industry and Environment Office, 1993. – 16 p.
3. Пленис А. *Экологическое управление и более чистое производство* / А. Пленис, О. Монт, М. Дуркин. – Lund: Lund University, 2001. – 206 с.
4. Штраль Дж. *Устойчивое развитие Балтийского региона. Устойчивое промышленное производство* / Дж. Штраль. – Уппсала, 1997. – 60 с.
5. Nijnik M. *Analyzing public preferences concerning woodland development in rural landscapes in Scotland* / M. Nijnik, A. Mather // *Landscape and urban planning.* – 2008. – Vol. 86, – № 3–4. – P. 267–275.
6. *PQMethod Manual. Distributed with the PQMethod package.* [Electronic resource]. – Mode of access: WWW.URL: <http://www.rz.unibw-muenchen.de/~p41bsmk/qmethod/pqmanual.htm>.
7. Van Exel NJA. *Q-methodology: A sneak preview.* 2005 [Electronic resource] / Van Exel NJA, G de Graaf. – Mode of access: WWW.URL: <http://www.jobvanexel.nl>.
8. Zahvoyska L. *Methodology of Eco-efficiency* [Text] / L. Zahvoyska // *Transformacje. An Interdisciplinary Journal. Special Issue on Crises and Sustainability* / [L. Zacher (Ed.-in-chief)]. – 2005–2007. – № 35–38. – P. 273–281.

УДК 332.2.021

М. С. ЗАХЛИНЮК
Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВОДОКОРИСТУВАННЯ В ЧЕРНІГІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

У статті проаналізовано екологічний стан водних ресурсів Чернігівської області. На основі аналізу визначено еколого-економічні проблеми водокористування в регіоні.

Ключові слова: водні ресурси, водокористування, забір води, водовідведення, якість водних ресурсів, підтоплення, меліорація.

В статье проанализировано экологическое состояние водных ресурсов Черниговской области. На основе анализа определены эколого-экономические проблемы водопользования регионе.

Ключевые слова: водные ресурсы, водопользование, забор воды, водоотвод, качество водных ресурсов, подтопление, мелиорация.

The article analyzes the ecological state of water resources of Chernihiv region. On the basis of the analysis determined ecological and economic problems of water use in the region.

Key words: water resources, use of water, water intake, wastewater, quality of water resources, flooding, melioration.

Важливим фактором збалансованого розвитку регіонів України є раціональне використання природних ресурсів, охорона довкілля та гарантування екологічної безпеки життєдіяльності населення.

Останніми роками перед багатьма країнами світу постає проблема раціонального водокористування, оскільки у більшості з них екологічний стан водних ресурсів є незадовільним. Це стосується і більшість регіонів України. Актуальною є проблема водокористування в Чернігівській області, де водні об'єкти все більше забруднюються викидами недостатньо очищених та неочищених стічних вод, промисловими відходами та термічними водами ТЕЦ.

Проблеми раціонального водокористування досить широко висвітлені в наукових дослідженнях вітчизняних учених: Б. М. Данилишина, С. І. Дорогунцова, О. М. Теліженка, М. А. Хвесика, А. В. Яцика та інших.

Метою статті є обґрунтування еколого-економічних пріоритетів раціонального водокористування в Чернігівській області. Для цього необхідно проаналізувати екологічний стан водних ресурсів, визначити еколого-економічні проблеми водокористування області.

Водні ресурси залучені в усі сфери життєдіяльності людини. Вони визначають розвиток того чи іншого регіону країни, розміщення населення та промислових об'єктів. Отже, можна зробити висновок, що водні ресурси є складовою частиною економіки і формують водне господарство будь-якої держави.

За запасами водних ресурсів Україна належить до малозабезпечених держав. Чернігівська область порівняно з іншими регіонами є однією з найбільш забезпечених запасами водних ресурсів. Водні ресурси Чернігівщини складаються з місцевого стоку, який формується у річковій мережі на власній території, транзитного стоку, що надходить із сумісних країн Дніпром (з Росії та Білорусі) і Десною та її притоками (з Росії та Сумської області), підземних вод і запасів води, зосереджених у водоймах, озерах і болотах області.

Регіон має відносно густу гідрографічну мережу і підвищений обсяг річкового стоку порівняно з іншими областями України. Середня густина гідрографічної мережі становить 0,26 км/км², змінюючись від 0,29 у північній частині до 0,16 км/км² – у південній [1].

Прогнозні ресурси підземних вод в області, за даними Державної геологічної служби Мінекоресурсів України, становлять 8326,8 тис. м³/добу [2].

Водні ресурси використовують на свої потреби різні галузі промисловості, сільське та комунальне господарство.

Водокористування – це використання вод (водних об'єктів) для задоволення потреб населення, промисловості, сільського господарства, транспорту та інших галузей господарства, включаючи право на забір води, скидання стічних вод та інші види використання вод [3].

Найбільше використовується води у промисловості області – 61,8%, потім – у комунальному та сільському господарстві – відповідно 20,9 і 15,1%, на інші галузі припадає 2,9% [2].

Загальне використання водних ресурсів за 9 місяців 2009 року становило 114,1 млн. м³ і зменшилось порівняно з 2008 роком (118,4 млн. м³) на 4,3 млн. м³, або на 3,6% [4].

Рівень використання свіжої води відрізняється і по районах області. Найбільше її використовують міста Чернігів – 104,2 млн. м³, Прилуки – 5,0 та Ніжин – 3,6 млн. м³ (табл. 1).

Таблиця 1

Використання свіжої води у містах обласного значення та районах Чернігівщини, 2008 рік*

Місто, район	Усього, млн. м ³	На побутово-питні потреби, тис. м ³	На побутово-питні потреби в розрахунку на одну особу, м ³	На виробничі потреби, тис. м ³	На с.-г. потреби, млн. м ³
Чернігівська область	148,2	36886	33	105365	4,9
Чернігів	104,3	23920	80	80330	**
Ніжин	3,6	3012	40	518	**
Прилуки	5,0	2749	46	1243	**
Бахмацький	1,1	296	6	157	0,6
Бобровицький	0,6	222	6	194	0,2
Борзнянський	0,6	190	5	53	0,4
Варвинський	1,5	412	23	943	0,2
Городянський	0,8	384	12	255	0,2
Ічнянський	1,6	372	10	734	0,5
Козелецький	1,6	1182	22	265	0,2
Коропський	0,4	120	4	22	0,3
Корюківський	1,1	478	16	448	0,2
Куликівський	0,3	160	8	26	0,1
Менський	1,3	445	11	595	0,2
Ніжинський	0,3	106	3	34	0,1
Новгород-Сіверський	2,2	593	19	1278	0,2
Носівський	0,4	278	9	22	0,2
Прилуцький	8,5	323	8	8175	0,1
Ріпкинський	0,8	297	9	322	0,1
Семенівський	0,4	181	9	17	0,2
Сосницький	0,3	218	10	3	0,1
Срібнянський	0,2	71	6	1	0,2
Талалаївський	0,2	31	2	5	0,1
Чернігівський	10,3	572	10	9320	0,4
Щорський	0,8	274	10	405	0,1

*Джерело: Довкілля Чернігівщини за 2008 рік: стат. зб. / Ахшміна Д. І. (ред.); Державний комітет статистики України. – Чернігів, 2009. – 218 с.

** Дані немає у зв'язку з відсутністю с.-г. сфери.

Проаналізувати ситуацію по районах можна за допомогою карти "Використання свіжої води" (рис.). При її побудові використано бальний метод, за яким низький рівень використання води на ті чи інші потреби становить менше 0,09 млн. м³, знижений – 0,3–0,1, середній – 0,9–0,4, підвищений – 8,1–1,0, високий – більше 8,2 млн. м³.

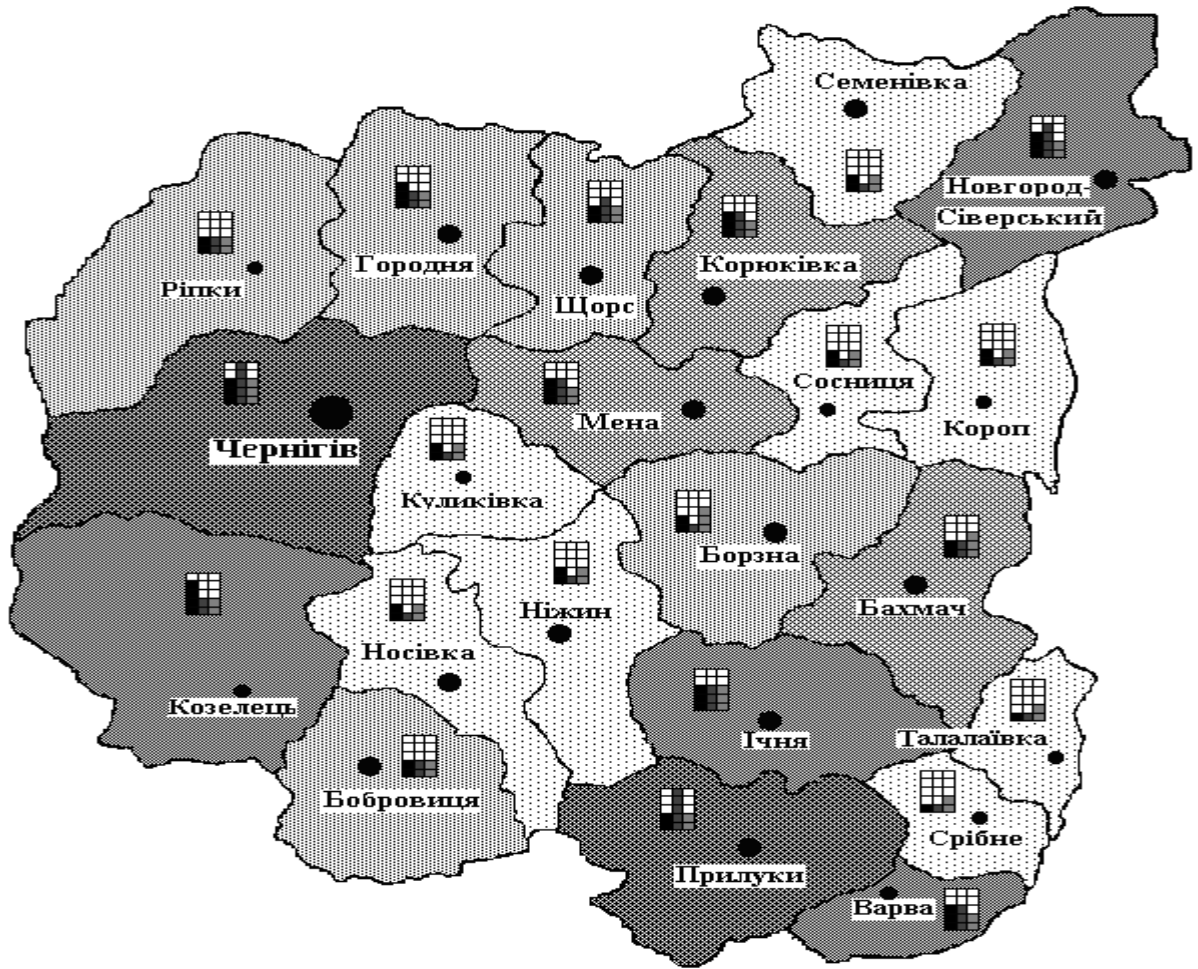
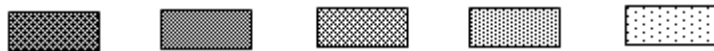
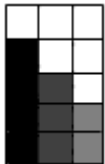

Рисунок. Використання свіжої води в Чернігівській області, млн. м³

Більше 8,5 8,4-1,5 1,4-1,1 1,0-0,5 менше 0,5

а б в

а – на побутово-питні потреби;

б – на виробничі потреби;

в – на с.-г. потреби

Як видно, найбільше використовується води в Чернігівському та Прилуцькому районах. Оскільки це промислово розвинені райони, то вода тут необхідна здебільшого для виробничих потреб, дещо менше – для сільськогосподарських та побутових.

Окремо можна виділити Козелецький район, де спостерігається підвищений рівень використання води на побутово-питні потреби (1,2 млн. м³) та Новгород-Сіверський район – відповідно на виробничі потреби (1,3 млн. м³).

Найменше використовується води в Куликівському, Ніжинському, Срібнянському, Талалаївському, Сосницькому, Коропському, Семенівському

районах., де спостерігається низький та знижений рівні споживання води на побутово-питні, виробничі та сільськогосподарські потреби.

Складну систему водокористування в Чернігівській області мають ДП "Холминський спиртовий завод", філія "Менський сир" ППКФ "Прометей", ЗАТ "Новгород-Сіверський" завод будівельних матеріалів", ТОВ "Бахмач-м'ясо", Мринське виробниче управління зберігання газу, ВАТ "Ічнянський завод сухого молока і масла", ВАТ "Корюківська фабрика технічних паперів", ЗАТ "Ніфар", ВАТ "Чернігівське хімволокно", ВАТ "Парафіївський цукровий завод". Підприємства ППКФ "Прометей", філія "Менський сир", Гнідинцівський нафтопереробний завод ВАТ "Укрнафта", ВАТ "Чернігівське Хімволокно" відносяться до екологічно небезпечних об'єктів України [2].

Однією зі складових водокористування є забір води – вилучення її з водного об'єкта за допомогою технічних пристроїв або без них.

Загальний забір води підприємствами-водокористувачами Чернігівської області за 9 місяців 2009 року становив 122,7 млн. м³, що порівняно з аналогічним періодом 2008 року (126,4 млн. м³) менше на 3,7 млн. м³, або на 2,9%. З поверхневих водних об'єктів забрано 79,7, з підземних – 43,0 млн. м³.

Забір води промисловими підприємствами області дорівнював відповідно 74,1 млн. м³ (72,9 млн. м³), 1,2 млн. м³, або 1,6%; підприємствами комунального господарства – 29,0 млн. м³ (72,9 млн. м³), 1,2 млн. м³, 4,0%; сільським господарством – 17,6 млн. м³ (20,9 млн. м³), 3,3 млн. м³, 15,8% [4].

Щодо забору води із природних водних об'єктів у 2008 році, то найбільше її забрано в містах: Чернігові – 107,4 млн. м³, Прилуках – 9,7 та Ніжині – 4,2 млн. м³ (табл. 2). Якщо проаналізувати забір води по районах, то найбільший він у Чернігівському та Прилуцькому (без урахування міст Чернігова та Прилук) – відповідно 11,1 та 8,8 млн. м³, а найменший у Куликівському, Ніжинському (без міста Ніжина), Срібнянському, Талалаївському, Сосницькому, Коропському, Семенівському. Такий розподіл забору води простежується тому, що Чернігівський і Прилуцький райони забирають найбільше води для використання її в різних галузях промисловості.

Інша ситуація складається із забором води з підземних джерел: найбільше забирає води Козелецький район – 2,1 млн. м³, найменше Талалаївський та Срібнянський – по 0,2 млн. м³.

Ще однією еколого-економічною проблемою є водовідведення, тобто послуга, яка передбачає відведення стічних вод з підприємств, квартир та приватних будинків за допомогою санітарно-технічних приладів та каналізаційних мереж.

У Чернігівському, Новгород-Сіверському та Прилуцькому районах загальне водовідведення перевищує 1500 тис. м³ і цей показник є найбільшим серед решти районів, не включаючи міста Чернігів, Прилуки та Ніжин. Найнижчий показник у Талалаївському, Срібнянському, Куликівському, Ніжинському районах (менше 100 тис. м³). Майже така ж ситуація склалася із водовідведенням у поверхневі водні об'єкти. Проте до районів з найнижчим показником тут додаються ще й Коропський та Семенівський, де показники нижчі 40 тис. м³ (табл. 3) [2].

Забір води із природних водних об'єктів у містах обласного значення та районах Чернігівщини, 2008 рік*

Місто, район	Із природних водних об'єктів, млн. м ³	Для використання, всього, тис. м ³	Для використання у розрахунок на одну особу, м ³	Із підземних водних об'єктів, млн. м ³
Чернігівська область	158,9	154131	137	60,0
Чернігів	107,4	107400	360	30,0
Ніжин	4,2	4205	56	4,2
Прилуки	9,7	5639	95	9,7
Бахмацький	1,1	1152	23	1,2
Бобровицький	0,6	637	17	0,6
Борзнянський	0,7	650	18	0,7
Варвинський	1,6	1590	88	0,7
Городянський	0,9	867	27	0,7
Ічнянський	1,6	1636	45	1,2
Козелецький	2,1	2072	39	2,1
Коропський	0,4	406	15	0,4
Корюківський	1,2	1200	40	0,9
Куликівський	0,3	279	14	0,3
Менський	1,3	1356	33	1,4
Ніжинський	0,3	278	9	0,3
Новгород-Сіверський	2,3	2307	75	1,1
Носівський	0,5	494	15	0,5
Прилуцький	8,8	8759	221	0,8
Ріпкинський	0,8	815	25	0,5
Семенівський	0,4	435	22	0,4
Сосницький	0,3	334	15	0,3
Срібнянський	0,2	241	19	0,2
Талалаївський	0,2	174	12	0,2
Чернігівський	11,1	10340	188	1,0
Щорський	0,9	865	33	0,6

*Джерело: Довкілля Чернігівщини за 2008 рік: стат. зб. / Ахишміна Д. І. (ред.); Державний комітет статистики України. – Чернігів, 2009. – 218 с.

Якщо в цілому проаналізувати ситуацію з використанням, забором води та водовідведенням, то можна дійти висновку, що найбільш завантаженими містами є Чернігів, Прилуки та Ніжин, а також райони – Чернігівський і Прилуцький (без міст Чернігів і Прилуки), дещо менше – Новгород-Сіверський, Козелецький, Ічнянський, Бахмацький, Менський та Корюківський. Найнижче завантаження характерне для Талалаївського, Срібнянського, Куликівського, Ніжинського (без міста Ніжин), Сосницького, Коропського, Семенівського та Носівського районів. Склад і властивості води, що характеризують її придатність для конкретних цілей використання, визначаються як якість води. Якісний стан поверхневих водних об'єктів області у створах спостереження не зазнав суттєвих змін порівняно з 2007 роком. Як і раніше, спостерігалось перевищення гранично допустимих концентрацій для водойм рибогосподарського призначення за залізом загальним марганцю, фосфату, біохімічним споживанням кисню та іноді азоту амонійного.

Підвищений вміст заліза загального та марганцю пояснюється переважно природними факторами: за рахунок їхнього вимивання із кристалічних порід українського кристалічного щита і проходження річкових водних об'єктів області по заболоченій і лісистій місцевості.

**Водовідведення в містах обласного значення та районах Чернігівщини,
2008 рік, тис. м³***

Місто, район	Загальне водовідведення	Водовідведення у поверхневі водні об'єкти
Чернігівська область	129871	121160
Чернігів	96560	96510
Ніжин	2578	2354
Прилуки	6444	2423
Бахмацький	523	310
Бобровицький	360	297
Борзнянський	173	48
Варвинський	529	85
Городянський	500	219
Ічнянський	833	299
Козелецький	922	64
Коропський	124	32
Корюківський	769	671
Куликівський	65	40
Менський	681	540
Ніжинський	97	-
Новгород-Сіверський	1514	1429
Носівський	121	26
Прилуцький	8170	7862
Ріпкинський	322	221
Семенівський	120	36
Сосницький	94	-
Срібнянський	57	-
Талалаївський	44	-
Чернігівський	7842	7329
Щорський	429	365

*Джерело: Довкілля Чернігівщини за 2008 рік: стат. зб. / Ахишміна Д. І. (ред.); Державний комітет статистики України. – Чернігів, 2009. – 218 с.

Перевищення ГДК по фосфатах, біохімічному споживанню кисню та іноді азоту амонійному зумовлені в основному антропогенним навантаженням [2].

Одним із процесів, який впливає на якість водних ресурсів області, є підтоплення. Це динамічний процес, що залежить на початковій стадії формування підпору ґрунтових вод від перепаду рівнів води у водосховищі і на прилеглих територіях та геолого-геоморфологічних особливостей будови цих територій. Для Чернігівської області підтоплення не є характерним процесом і спостерігається лише під час проходження максимумів весняної повені. Так, наприклад, 2008 року під час повені було порушено транспортне сполучення між вісьмома населеними пунктами.

Протягом 2008 року водогосподарські організації області забезпечували виконання першочергових заходів щодо захисту населених пунктів та водогосподарських об'єктів від шкідливої дії води. При цьому головна мета полягала в реалізації державної політики, спрямованої на запобігання зростання антропогенного тиску на довкілля, створення екологічно безпечних умов життєдіяльності населення і господарської діяльності та захисту водних

ресурсів від забруднення й виснаження, раціональне використання водних ресурсів, запобігання шкідливої дії води і ліквідація її наслідків.

Так, завдяки фінансуванню з Держбюджету проведені значні роботи із захисту сільських населених пунктів та сільськогосподарських угідь Чернігівської області від шкідливої дії вод, а саме:

- берегоукріплення на р. Десна в районі м. Чернігова (Бобровиця), біля с. Мале Устя, с. Змітнів Сосницького району та на р. Сейм у районі м. Батурич Бахмацького району;
- будівництво та капітальний ремонт гідротехнічних споруд, що потребують першочергових заходів щодо запобігання виникненню аварій на водних об'єктах;
- з метою розв'язання проблеми екологічного оздоровлення та покращення стану річок Борзенка у Борзнянському та Бахмацькому районах, Турчанка, Сядринка, Слот, Жукля в Корюківському районі;
- для захисту територій від підтоплення та з метою відведення паводкових та повеневих вод від таких сільських населених пунктів, як м. Батурич Бахмацького району та с. Пам'ятне Борзнянського району.

На стан водних ресурсів може негативно впливати меліорація – комплекс гідротехнічних, культуртехнічних, хімічних, агротехнічних, агролісотехнічних, інших меліоративних заходів, що здійснюються з метою регулювання водного, теплового, повітряного і поживного режиму ґрунтів, збереження і підвищення їх родючості та формування екологічно збалансованої раціональної структури угідь. До меліорації належать осушення й зрошення земель, регулювання річок і поверхневого стоку вод, закріплення пісків і ярів тощо. Меліорація складається з двох етапів – будівельного та експлуатаційного. Будівельний етап полягає у проектуванні і будівництві меліоративної мережі з використанням спеціалізованих меліоративних машин. На етапі експлуатації виконує постійна оцінка стану меліоративних споруд і їхньої відповідності умовам експлуатації, що постійно змінюються, а також підтримка меліоративних систем у працездатному стані, їхня адаптації до мінливих умов.

Найбільші площі зволожуваних земель у Городянському, Куликівському, Ріпкинському, Сосницькому та Чернігівському районах. Загальна площа зволожень в області становить 20595 га [4].

У цілому гідрогеолого-меліоративна обстановка, яка склалася на кінець 2008 року на осушувальних сільгоспугіддях та прилеглих до них територіях, оцінюється як стабільна, а меліоративний стан більшості зрошуваних і осушуваних земель – як сприятливий та задовільний.

Такий екологічний стан водних ресурсів впливає на весь водогосподарський комплекс області, який з часом може деградувати, зважаючи на нестабільний якісний і кількісний стан вод.

Основними забруднювачами водних об'єктів є підприємства комунального господарства – 98,7% скидів від загального обсягу стічних вод. Причиною такого явища є фізична та моральна застарілість обладнання очисних споруд, несвоєчасне проведення ремонтних робіт, перенавантаженість

і недовантаженість очисних споруд, порушення технологічного регламенту їх експлуатації.

Одним з найбільших забруднювачів водних об'єктів недостатньо очищеними водами в Чернігівській області є КП "Чернігівводоканал". Останнім часом очисні споруди міста Чернігова працюють з перенавантаженням. Дисбаланс співвідношення органічних компонентів і азоту призводить до низької ефективності очисних стоків.

Для вирішення проблеми очищення стічних вод на КП "Чернігівводоканал" необхідно виконати роботи з реконструкції існуючих очисних споруд та чистки біоставків доочищення, що потребує значних капітальних вкладень та часу на їх виконання.

Неефективна робота ЗАТ "Новгород-Сіверський сирзавод", ВП СІЗО-32 Держпартаменту з питань виконання покарань негативно впливає на гідрохімічний стан річки Десна.

Незадовільна робота очисних споруд ЗАТ "Бахмач-консервмолоко", ТОВ "Бахмач-м'ясо", КП "Базмач-водосервіс", КП "Борзна-комунальник" призводить до забруднення басейну річки Борзенка недостатньо очищеними стічними водами в об'ємі близько 300,0 тис. м³/рік.

Таким чином, незважаючи на спад та скорочення виробництва, зростає антропогенне навантаження на водні ресурси у результаті зношення водоочисних споруд та обладнання. Зношення каналізаційних систем у житлово-комунальному господарстві також призводить до забруднення водних об'єктів.

Сьогодні проблемними залишаються також такі питання:

- виконання капітальних ремонтів основних засобів, гідротехнічних споруд, особливо руслових шлюзів на таких річках, як Остер, Ромен, Убідь, Мена, які вже відпрацювали по 45–50 років, а їх руйнування може призвести до погіршення еколого-санітарного стану басейнів цих річок;
- оновлення парку наявної машинно-тракторної техніки зважаючи на значний вік машин та механізмів, які відпрацювали свій амортизаційний термін, а деякі вже по 2–3;
- недостатній рівень механізації виконання ремонтних та доглядових робіт у зв'язку із незабезпеченістю нормативної штатної чисельності працівників водогосподарських організацій;
- нерівномірність і недостатність фінансування, яка ускладнює, а часто й унеможлиблює виконання експлуатаційних заходів у повному обсязі.

Наведене свідчить про необхідність термінового вдосконалення системи управління водокористуванням та охороною водних ресурсів. Це можна зробити шляхом застосування економічно обґрунтованої системи управління водними ресурсами, залучення інвестиційних коштів для створення водоохоронних та водогосподарських проектів та зниження антропогенного навантаження на водні ресурси області.

Література

1. Чернігівщина: природа, населення, господарство (комплексне географічне дослідження): [монографія] / [Барановська О. В., Барановський М. О., Смаль В. В., Смаль І. В.]. – Ніжин: Наука-сервіс, 2000. – 180 с.

2. *Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Чернігівській області за 2008 рік / Державне управління екології та природних ресурсів в Чернігівській області. – Чернігів, 2009. – 196 с.*

3. *Водний кодекс України. – Офіц. вид., із змінами та доп. за станом на 20 квітня 2004 р. – К. : Видавничий дім "ІнЮре", 2004. – 136 с.*

4. *Державний комітет України по водному господарству. Офіційний сайт. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.myvg.org.ua>.*

УДК 330.15 : 502.58 : 630.64(477)

А. І. КАРПУК

Національний університет біоресурсів і природокористування

РОЛЬ ЛІСОВИХ ЕКОСИСТЕМ У СТАБІЛІЗАЦІЇ АГРОЛАНДШАФТІВ УКРАЇНИ

Наведена оцінка стану захисних лісових насаджень, показано характер їх розміщення та ефективність пливу на підвищення врожайності сільськогосподарських культур. Викладено напрями екологічно збалансованого розвитку агролісомеліорації.

Ключові слова: лісова екосистема, стабілізація, захисні лісові насадження, ефективність, агролісомеліорація.

Приведена оценка состояния защитных лесных насаждений, показан характер их размещения и эффективность влияния на повышение урожайности сельскохозяйственных культур. Изложены направления экологически сбалансированного развития агролесомелиорации.

Ключевые слова: лесная экосистема, стабилизация, защитные лесные насаждения, эффективность, агролесомелиорация.

The brought estimation over of the state of the protective forest planting, character of their placing and efficiency of influence are shown on the increase of the productivity of agricultures. Directions are expounded ecologically-balanced development of agro-forest melioration.

Key words: forest ecosystem, stabilizing, protective forest planting, efficiency, agro-forest melioration.

У системі економічного розвитку країни надзвичайно важливе значення, як відомо, має проблема збереження та охорони агроландшафтів. У першу чергу це стосується земельних і лісоземельних угідь, які тісно між собою взаємопов'язані, утворюючи єдину просторово-територіальну агроландшафтну сферу. На жаль, ця агроландшафтна сфера далека від оптимальної. У результаті стали чітко проявлятися негативні зміни якісного стану агроландшафтів України. Близько 25% сільськогосподарських угідь охоплено ерозійними процесами. На частку середньо і дуже змитих земель припадає до 2 млн. га. Розвиток водної та вітрової ерозії призводить до часткового або повного знищення природної родючості ґрунтів.

У структурі агроландшафтів суттєве значення мають захисні лісові насадження. Зараз на полях сільськогосподарських підприємств є близько 1,2 млн. га захисних насаджень різного призначення, у тому числі близько 400 тис. га полезахисних лісових смуг, які захищають більше як 13 млн. га